

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Iuramentum volentis compensatione uti.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

quod est de essentia matrimonij. Idemque est in voto, & iuramento propter eandem rationem.

26. Dixi (expresse, nam ceterum tunc in quocunque contractu, voto, iuramento ex Castro Pal. tom. 3. de iur. p. 5. num. 1. tum multo magis in matrimonio, quod prohibeat excommunicatum; verbi gratia, ordinatum, tamen quando actu ordinat, illum non excludit, sed absolute, unde & valide, ordinat: simili igitur modo in causa nostro. Nam licet fortasse, si scires illam qualiter, non contraheres, nihilominus, quia actu contrahens habet contractus in substantia omnia requisita ad validitatem, ac propterea non poterit dici invalidus esse ob ignorantiam qualitatatis. Huc spectavit fortasse Molina cum apud Bonaciam tom. 2. in 2. precept. Dec. lib. 4. p. 5. num. 9. dixit ideo matrimonium, & professionem in erroribus quoad qualitates, non irritari, quia, qui statum aliquem perpetuum assumit, censetur velle illum assumere, etiam si res aliter, quoad accidentia, sit ac iudicat, modo constat, quoad substantia.

27. Hinc vides discrimen: error in persona, vel in personam redundans, uti etiam error in Religione, vel in Religionis substantialia redundans, semper irritat contractum, seu votum, quia tunc deest consensus in substantia; quare contrahas cum Berta, quam deinde invenis servituti mancipatam, eo ipso irritum est matrimonium: si ingrediaris Religionem, hanc putas S. Francisci, sed invenias deinde S. Dominici, eo ipso nulliter profiteris, &c. ac in qualitate, nisi in casu expellens modo dicto non irritat, quia iam adest consensus in ipsum contractum, & in omnia substantialia: semper tamen, ut modo dictum est, remanet jus in decepto ad compensationem si ea potest dari. Vide de his, quae infra dicam, cum de voto errore, & dolo.

Iuramenta aliqua de rebus indifferentibus.

28. Iuramentum Deo factum non scribendi, non suendi, non navigandi, non laborandi aliquo die, non credendi mercatam, vel talem attem, non comedendi hanc, vel alia, donec maritus, v.g. domum veniat, & similia, si emittantur ob fines temporales, ad malum eventum habitum talis negotij, ob molestiam de marito absente, ob vindictam, ob avaritiam, &c. non obligant, sic Suar. lib. 2. de iuram. cap. 17. a num. 3. ad 7. quia hoc vidimus supra, c. 3. §. 2. sunt vota, quae etiam iurata de rebus indifferentibus Deus non acceptat. At si ex circumstantiis colligantur fuisse emissae propter bonum finem, v.g. ut melius deo vacetur, ut ab ea exercitatione non impellatur quis ad peccatum, ut ea abstinentia reditus mariti impetitur a Deo, obligant sane, quia sunt de re bona. Monco item semper esse observanda, quando emittuntur in commodum, seu utilitatem aliorum, quia tunc est iuramentum factum homini, quod, ut diximus, supra, c. 3. §. 3. num. praesertim 12. obligat, modo explicato ac si esset promissio acceptata.

Iuramentum de redeundo in carcerem.

29. Iurat quis se redditurum in carcerem, an teneatur redire? communis, & vera Doctorum responsio est obligari, etiam cum vita vel gravissimo periculo, si redire ex aliquo capite habeat rationem virtutis, ut si carcer sit iustus, & mors iuste inferenda, si eo non redeunte iniuste vexandus sit cultus, si redire faciat ad bonum publicum, vel ad averterendum scandalum contra Reli-

Part I.

gionem Christianam. Ratio est, quia tunc iuramentum est de re virtuosa, atque adeo servandum. Imò iidem Doctores dubitant, an hoc iuramentum possit ab Episcopo relaxari, quod, si est otium, vide.

30. Sed quid, si carcer sit iniustus? negat obligari Vasquez, Basil. Pont. Navar. Covar. alique citati à Castro Pal. tom. 4. r. 14. disp. 2. p. 4. num. 14. quia opus est temeritatis, se sine necessitate morti offerre: ergo & iuramentum de ea re temerarium erit, & non obligatorium; nam propterea aliqui, ut Covarr. Gutier. alique apud Tancr. 1. de Relig. lib. 2. de iuram. queres 2. num. 21. addunt peccare, si redeat.

31. Affirmant Suarez, Sanch. Less. Bonac. alique apud eundem Castro Pal. ibid. num. 15. obligari, quia esto se offerre morti sine causa sit temerarium: at se offerre morti post iuramentum, est cum maxima causa, atque adeo non temerarium; nempe ut fidelitatis, & veracitatis iuramenti servetur; ergo, &c. Confirmat id ex Layman. lib. 4. r. 3. cap. 7. n. 3. sine, quia licet Princeps peccet promittendo cum iuramento sine urgentissima causa Hebraeis libertatem suorum ritum, tamen supposito, quod iuraverit, obligatur iuramentum servare; ne cum damno commercij humani fides rumpatur. Sententia prior est probabilior, haec posterior sit saltem, propter auctoritatem extrinsecam, probabilis.

32. Notat autem Suarius in sua sententia hoc posterius iuramentum, quando scilicet carcer est iniustus, (nisi aliud bonum publicum exposcat (posse ab Episcopo relaxari; ipsum enim jus vitae stat causam relaxandi.

De illo priori, quando scilicet est de re vitiosa, dubitant Doctores, citati, quos, si est otium, vide.

33. Illud denique libens addo, si pro reditu mutatae sint circumstantiae, quia non praevideat quis mortem, vel alia gravia pericula, quando iuravit, quae praevideat in reditu, non teneri iuramento. Sic Tancr. ibid. a num. 18. Ratio est superius dicta, quae mutatae tunc essent circumstantiae. Imò aliqui concedunt, etiam si praevideret mortem, cum iuravit, posse non redire ex eo capite, quia vix potest accidere, ut, qui iurat redire, concipiat periculum mortis eo horrore, quo concipit, quando redit, quare jam ratione ipsius mutantur notabiliter circumstantiae.

Iuramentum volentis compensatione uti.

34. Quidam per familiaris meus (vocetur hic ficto nomine Ioannes) generosum equum vendidit crediti pecunia centum aureorum Consobrinum suo, quam exigere sola petitione nequaquam valuit, atque ob sanguinis conjunctionem cogere per Iudicem nunquam voluit. Quid tandem remedij? Sors, sive occasio, quae se obtulit, filiae nuptias celebrandi, modum, prudentissime, an fraudulenter ignoret, Ioanni aperuit. Adit consobrinum, mutuoque petiit in necessitate aureos centum, iurans se infra mensem esse redditurum. Consobrinus iuramenti Ioannis hominis religiosissimi obligatione contentus, mutuum concedit, nulla utrinque mentione facta debiti ex equi venditione contracti. Elapso mense, imò mensibus, quot exactis, nulla apparente solutione, Ioannem Consobrinus interpellat, monendo de debito. Is compensatione se uti velle cum iis aureis centum, quos alter ex equo debebat, disertis verbis exposuit. Clavare creditur, iuramenti religionem obtrudere, hominis alioqui omnibus virtutibus praediti fidem implorare. Contà, Ioannes nihil se debere, iuramentum iuri compensationis nequaquam officere, de oblata occasione nuptiarum Deo se gratias agere immortales, respondebat. Itaque dum alter compensationem, alter iuramentum urgeret, ad me delata res est quid iuri, quid recte rationi consilium magis esset, dijudicandum?

35. Censui locum esse compensationi, nec familiari meo emissi iuramenti Religionem obstare. Absit autem, ut me familiaritatis affectus in transversum egerit, siquidem una veritatis vis, iurisperitum (sic Bartolus

L

l. Am

l. *Amplius, si rem ratam habere.* Panor. c. *Ad nostram* 1. de *jurejur.* Baldus Comanus, Faber, quos citat, sequiturque Covar. de *pañis.* p. 1. §. 4. n. 8. & 10. Theologorum (ita Sanch. lib. 3. & in *Dec.* c. 17. num. 15. Molina de *just.* tr. 2. disp. 560. Suar. t. 2. de *Rel.* 2. c. 37. a n. 9. S. 2. v. *litam.* num. 20. Azor. p. 1. l. 11. cap. 8. quest. 10. Bonac. d. 2. de *juram.* q. 1. p. 16. n. 2. aliis cit.) autoritate comprobatur, ad sic decidendum, animum meum non movit modò, sed compulit. Ratio potissima (nam ceteras, ut etiam aliquarum objectionum solutiones, vide apud Doctores laudatos,) illa fuit, quam adduxit rectè Bartolus quia non est censendus periturus, qui justè impeditur à promissis implendis, ut probatur à jure, l. *fin. qui satisfactio cogantur,* & nos item insinuavimus in superioribus: at justè impeditur solvere centum tibi, à quo centum mihi debetur. Quæ enim per fidem tuam æquitas postulat, ut te non solvente debitum mihi ego ad tuum debitum solvendum impellatur. 36. Et quamvis aliqui, ut Gutt. 3. p. de *juram.* c. 6. n. 1. id quod docemus solum concedant, quando debitum contrahitur post juramenti obligationem, ut si consobrinus prædictus illa centum ex equi emptione incepisset debere Joanni post mutuum ob hæc nuptias concessum, non verò antea, tamen dicta ratio utrobique semper urget: neque enim, quando Joannes juravit se reddendum mutuum Consobрино, intentionem habuit renuntiandi juri compensationis, quo gaudebat, ut perpetuam putaret adversarij: sed potius judicandum est eo animo jurasse Joannem, quo sibi commodius esset, nempe se solvendum intra mensem per legitimam quamcunque solutionem, qualis est compensatio.

37. Hac prolata sententia ad me iterum, ut erat tenerrimæ conscientie scrupulis exagitatus Joannes clanculum, venit autem, quando mutuum, Consobрино petiit, intentionem habuisse, si is non urgeret, compensatione utendi: si instaret, atque hoc modo se multum offendi ostenderet, animum habuisse omnino solvendi. A me ergo exquirebat, an illo peturgente, ipse vi justitiæ ad mutuum solvendum obstringeretur: nam ceterum solas consanguinei injustas quærimonia non magni se nunc facere profitebatur.

Dixi, non obstringi, nihil enim sibi nocuit per illam intentionem mente retentam. Ita Sanch. lib. 3. in *Dec.* c. 17. num. 16. quidquid contradicat Bonac. tom. 2. d. 4. de *jur.* p. 16. vers. *addit.* Sanè si hanc voluntatem Consobрино Joannes aperuisset, isque acceptasset, quia tunc cum juramento compensationis jura renuntiasset, à renuntiatione resilire non posset, & sic sibi utique nocuisset. Nunc verò, quia id mente operum retinuit, sua justæ indemnitati nihil nocuit: deficiente enim acceptatione, juramentum in utilitatem hominis solius factum, nihil obligat, ut nos diximus *supra*, §. 3. num. 12. & merito docet Sanch. de *matr.* lib. 1. d. 7. num. 24. ex eo potissimum capite, quia juramentum sortitur naturam primordiale, & conditionem actus, super quo interponitur: ed promissio alteri facta habet ex sui natura tacitam conditionem, si acceptetur. Ergo & juramentum promissioni additum.

38. Si hæc ita se habent, quid dicendum de sequenti casu? Petrus vel usurarius ex mutuo, vel latroni se mutu proficisci cum juramento dare centum, potestne Petrus compensare, cum illis centum, quæ reddere debet usurarius, vel latro, casu quo petrus observet juramentum momentanea solutione? atque adeo potestne ex nunc non solvere Respondeo non posse, ratio est clara, quia compensationis natura requirit, ut fiat compensatio cum illa re, quæ tibi à debitore debetur: at antequam observes tu juramentum, solvasque, Usurarius, vel latro nihil tibi debet: ergo, &c.

Juramentum factum contra leges.

39. Quoniam juramentum de re contra leges civiles aliquando obligare, aliquando non item, docent Doctores, inquirimus modum id dignoscendi. Dico (contra

leges civiles) nam contra leges Ecclesiasticas certum est non obligare. Vt si quis juraret se matrimonium initurum sine cæmonijs (quoniam accidentariis) Ecclesiæ. Ratio est, quia lege Ecclesiastica, vel sub veniali saltem contriungunt, et certè ita pertinent ad bonum commune, bonumve animæ, quales etiam esse solent nonnullæ Constitutiones Religionum ad nullam culpam obligantes, ut contra illas juramentum non valeat. Sic Suar. tom. 2. de *Relig.* lib. 2. de *jur.* c. 20. n. 1. loquendo igitur de legibus civilibus.

40. Respondet Sanch. lib. 3. in *Dec.* cap. 9. num. 19. afferendo hanc regulam: Quando lex principaliter est lata circa bonum publicum, quod cognoscitur ex eo signo, quod verba legis dirigantur ad omnes universales: tunc contra ipsam non obligare juramentum, cum illuc sit saltem veniale contra illam operari. Quando verò lex seu verba legis diriguntur ad personas particulares, obligare; quia tunc præsumitur lex ferri principaliter, propter bonum privatorum, atque adeo non cum tanto rigore peccati. Hinc, si quis Minor init cum aliquo contractum, si quis renuntiat futuræ successioni, si quis alienat fundum dotalem, atque hæc cum juramento: non peccat, quia leges hæc prohibentes sunt directa principaliter ad bonum privatorum, atque adeo juramenta dicta obligant. Contrà, si quis jure se asportatum arma, frumentum, vinum, &c. extra territorium contra legem id fortè prohibentem; peccat juxta damnum, quod facit communitati; quia ejusmodi lex respicit principaliter bonum publicum, cum sit directa ad omnes universaliter, atque adeo juramentum contra ejusmodi legem, obligationem inducere non poterit. Hactenus ex Sanchez.

41. Huic doctrinæ non acquiescit Castro Pal. 3. tr. de *jur. d.* 2. p. 8. n. 6. potissimum ex eo, quia Republicæ maximi interest, ut illæ leges directæ ad bonum privatum serventur; quare omnes ex videtur verè, si directè, si indirectè ad bonum publicum pertinere: perinde enim bono publico in veritate servitur, si merces extra non asportentur, utque si non remaneant puellæ indotatæ, Minores non depauperentur, filij hereditate non careant. Regulam ergo sequentem, quam fuisse Castro Pal. pontificis breviter nos proponamus, & quia expedita ad praxim est, amplectamur.

42. Vel leges sunt prohibentes, jubentesve aliquid, vel sunt solum permittentes. Si juretur contra priores, non valet, nec est obligatorium juramentum: sic Onate t. 1. de *conjur.* tr. 4. d. 11. sect. 2. n. 49. quia sic etiam aliunde ne venialiter quidem peccaretur, fieret contra bonum publicum, dum non servarentur leges superiorum; unde oriri non potest obligatio ulla, nec ratio pure assertionis, nec alio modo; quia eo ipso, quod juramentum est se contra leges prædictas, est de re sive mala, sive contra Deo non acceptatur ob bonum publicum, & animarum: At si jures contra posteriores, valet juramentum, quia non est unde illud sit malum: non quidem ex se, ut supponimus; non ex lege, quia jam ipsa solum est permittiva: ergo, &c. Exemplo res fiet dilucida, prohibet lex, ne fundus dotalis à muliere alienetur: si qua igitur juret se sine debita solemnitate alienaturam, contra legem prohibentem, jurat de re contra bonum publicum, & consequenter juramentum est inutile, & non obligatorium. Verum, quia eadem lex permittit, ut si quæ fundus dotalem de facto alienavit, non obligetur illud repetere, alienationemque rescindere, quia nullibi invenitur lex ejusmodi repetitionem præcipiens: ideo si juret se non repetituram, validum emittit juramentum, atque obligabitur non repetere; quia non repetendo, contra nullam legem operatur.

43. Ex hac regula fit, ut si minor juret sine autoritate Prætoris contractum aliquem; si ludens juret se daturum id, quod amittit pecuniā creditā, ubi lex ex est, ne sic ludatur; si quis juret se conditum testamentum sine solemnitate (tamen si leges hæc disponant non sub aliqua culpa, sed sola politica gubernatione ad bonum publicum